

Az amerikai politika fasizálódása és kultúraellenessége, ezen belül könyvellensége, olyan pert indított, amelynek lángjai, nemcsak azzal fenyegetnek, hogy elemészük az államügyészség által rabruhában elővezetett könyveket, — mondja a védőbeszéd —, hanem rajtuk kívül más kiadók könyveit is.

Trachtenberg, a 12 másik elítélt kommunista vezető és az amerikai könyvtárosok haladó részét képviselve, így fejezte be felszólalását:

— *Büszke vagyok arra, hogy itt állok ön előtt, kedves barátaimmal és a könyvekkel együtt a vádlottak padján. Elkészültem rá, hogy a könyvek kiadása miatt eítéljenek. Ezek a könyvek milliószámra terjedtek el az országban és boldogít az*

a tudat, hogy a jövőben is világosságot, meleget, szeretetet és szolidaritást fognak terjeszteni a férfiak és nők, munkások és parasztok, négerék és fehérek között, akiknek otthonaikban élnek. Ödvözlöm ezeket az embereket abban a reményben, hogy még több olyan könyv jelenik majd meg, amely jó társuk lesz.

A magyar könyvtárosok, elítélve az amerikai imperialisták újabb provokációját, büszkék arra, hogy a világnak ahhoz a részéhez tartoznak, ahol terjeszthetik az igazi tudományt, a haladó irodalmat és ők is építhetik az egész néppel a szocializmust és az imperialisták mesterkedéseivel szemben védhetik legszentebb ügyüket, a békét.

DR. SZABÓ TIBOR

A „Fegyver a békeharcához“ című szemelvénygyűjteményről

A választások előtt sok könyvtárunk tartott felolvasást. A felolvasásról eddig azt hittük, hogy csak falun válik be, de a Szabó Ervin Könyvtár dolgozói Budapesten is jó eredménnyel alkalmazták. A felolvasások sikerének egyik oka, hogy több nagy könyvtárunk felismerte a hirtelen felmerült szükségletet és a felolvasások céljára, valamint a népnevelők segítségére több szöveggyűjteményt gyűjtöttek össze, amelyeket könyvtárosaink rögtön fel tudtak használni. A munkában az Országgyűlési Könyvtár járt elől. A választási propagandamunkában a legszélesebb körben elterjedt szöveggyűjtemények, a Népművelési Minisztérium könyvtárosztálya által kiadott »Segítség a népnevelőknek« c. füzetnek, valamint az MSZT által kiadott »Szavazatod a múlt mérlege, a jövő programja« című anyagának jórészt az Országgyűlési Könyvtár állította össze. Hasonló ezekhez a Szabó Ervin Könyvtár a »Választások egykor és ma« c. röplapbibliográfiájához készített sokszorosított gyűjteménye. Mindegyik gyűjtemény bevezetője rövid módszertani útmutatót adott, ami megkönnyítette felhasználását. Ezt a kezdeményezést könyvtáraink folytatták.

A Béke Világtanács budapesti ülészaka alkalmából a Szabó Ervin Könyvtár »Egy a jelszónk — a béke« címen versekből és főleg publicisztikai anyagból állított össze egy kitűnően szerkesztett, jól használható sokszorosított szöveggyűjteményt. Anyaga olyan, hogy minden kommentár nélkül bármely részét fel lehet használni.

A nagy könyvtáraink példáján a kecskeméti megyei könyvtár a nyári mező-

gazdasági munkák alátámasztására »Vágd a rendet hosszú sorba« címmel szépirodalmi gyűjteményt adott ki a felhozott szépirodalmi művek ismertetésével és a nyári munkákról szóló mezőgazdasági szakirodalom bibliográfiájával.

A könyvtári propagandamunka céljából készült ilyen gyűjtemények közül az Országgyűlési Könyvtár által kiadott »Fegyver a békeharcához« című a legnagyobb igényű, szép kiállításban, nagy példányszámban jelent meg. Könyvtáraink bizonyosan mindenütt nagy örömmel fogadják és előreláthatólag igen széles körben használják majd fel. A gyűjtemény gazdag versanyagot, sok gondosan kiválasztott regény- és elbeszélésrészletet tartalmaz. Felhasználási módját a könyv bevezetője röviden megadja. Az anyagot időrendben csoportosítja. Nemcsak mai, hanem régi írásokat is hoz, melyek a ma békeharcában jól felhasználhatók. Ilyen például Victor Hugo: Beszéd a párizsi békekongresszus ülésén, vagy részlet Barbusse: A tűz című regényéből.

A könyv a könyvtárosok, a népnevelők, az előadók kezében valóban komoly fegyver. A gyűjtemény igen sok kereséstől, válogató munkától kíméli meg a könyvtárak rohamos fejlődése miatt munkáival eléggé túlterhelt vidéki könyvtárosainkat. Különösen azok számára hasznos, akik a könyvtári munkában még kezdők, irodalmi ismeretük fogyatékos és emiatt maguk nehezen tudnak még megfelelő irodalmi anyagot összeválogatni.

Mivel a szöveggyűjtemények között ez a legnagyobb igényű és valószínűleg szé-

les körben fogják használni és példáján más gyűjtemények is készülnek, nem felesleges a kiadvány szerkesztési módszereit alaposabban megvizsgálni.

A Szabó Ervin Könyvtár által összeállított említett gyűjtemény erényeként említettem, hogy bármely része felolvasható és minden különösebb magyarázat nélkül érthető. Nem mondható ez el ennek a gyűjteménynek minden darabjára. Például Ady Endre: Emlékezés nagy halottra című verse még azok számára is, akik tudják, hogy ki volt Jean Jaurés és mi volt a szerepe az első világháború előtti békemozgalmában, elég nehezen érthető. Így, magyarázat nélkül, aligha tudja felhasználni a könyvtáros, vagy a propagandista. Hasonló nehézségekkel találkozok a könyvtáros Puskin: Oroszország rágalmazóihoz című versével kapcsolatban is, noha ehhez kivételesen magyarázat is van. A hallgatóság nehezen érti meg, hogy mi köze van a békeharcnak ahhoz, hogy 1831-ben Paszkevics leverte a lengyel felkelést (ugyanaz a Paszkevics, aki 1849-ben a magyar szabadságharcot verte le). És még kevésbé érti, miért volt Puskin ez alkalommal a cárizmus álláspontján. Arra viszont nincs idő, hogy az előadó az akkori események részletes elemzésébe bocsátkozzék és arra, hogy megmagyarázza, mi indokolta Puskin »bizalmatlanságát« a lengyel felkeléssel szemben. Ez a vers tehát ilyen széles körben használt gyűjteménybe nem való, még ha Puskin írta is.

A gyűjtemény legnagyobb része regényrészletekből áll. Minden bevezető, magyarázat nélkül csak akkor szabad regényrészleteket közölni, ha a téma közfelfekszik a hallgatókhoz, a regényrészlet jól elhatárolt, könnyen érthető és a hallgatók azonnal benne vannak a regény miliójében. Kitérő példa erre Szabó Pál: Új föld című regényének részlete. De pl. Pierre Ábrahám: Álld a sarat! című regényéből közölt részletéből, hacsak a könyvtáros utána nem kutat és magyarázatot nem ad, a hallgatók, különösen a felolvasás elején, sok mindent nem értenek. Annyit tudnak meg a végén, hogy a francia munkások valami kilövészerkezetet a tengerbe dobnak és ezzel a békéért harcolnak, de sem az íróról, sem a cselekmény időpontjáról nem tudnak meg semmit. Kérdésekkel ostromolják a felolvasót, aki, hacsak előzetesen nem tájékozik, a hallgatók kérdéseire nem tud válaszolni.

Ilyen nehézségek adódnak Howard Fast: A szabadság útja, vagy Borisz Polevoj: A béke fáklyája, de különösen Sztojanov: A pokol című regényéből közölt részlet felolvasása során. Kik milyen háborút hagytak abba, mikor? miért kellett újra felvenniük a harcot? A felolvasó mindezekre nem tud felelni, hacsak előbb át nem tanulmányozza a könyvet.

Néhány regényrészlet a Jermilov: A szovjet irodalom a béke harcosa című gyűjteménye alapján került a könyvbe. Például Kazakevics: Tavasz a Oderán, vagy Vanda Vaszilevszkája: Szivárvány című regényének részletei. Jermilov könyve igen jó útmutatást ad, hogyan kell az ilyen regényrészleteket bevezetni, keretbehelyezni. Miért nem használták fel ezt az útmutatást a gyűjtemény szerkesztői?

De a magyar irodalomban is találunk hasonló jellegű gyűjteményeket. Például Kovács Miklós: A hivatal packázásai (Bp., 1950, Révai) című könyv is hoz regényrészleteket. Az egyes regényrészletekhez mintaszerű, rövid, nem agyonmagyarázó bevezetést ad, például Mikszáth: Különös házasság, vagy Móricz: Rokonok című regényrészletéhez. Nézzük meg az utóbbit: »Móricz Zsigmondnak ez a regénye teljes egészében a vidéki birtokosság, üzleti élet és közigazgatás érdekközösségének a leleplezése. A regény hőse Kopjáss István, az újonnan megválasztott városi főügyész, első látogatását teszi az évtizedek óta korlátlan hatalommal uralkodó polgármesternél.« Ennyi bevezetés után rögtön beleilleszkehdhet az olvasó a regény cselekményébe és teljes érdeklődéssel figyelheti a felolvasást.

A szovjet könyvtári gyakorlatban az ilyenfajta gyűjtemények nem használatosak. Inkább az ajánló bibliográfiák adják meg az egyes művekkel kapcsolatban, melyek a felolvasásra alkalmas részek. Mi is azon az állásponton vagyunk, hogy ez a helyesebb. Az ilyen szöveggyűjtemények hirtelen felbukkanó kampányfeladatokkal kapcsolatban indokoltak, amikor feltehető, hogy a könyvtárak a szükséges anyagokkal általában nem rendelkeznek. Egyébként az a helyes eljárás, ha a felolvasandó részlet nincs elszakítva a könyvtől, magára a könyvre hívja fel az érdeklődést, a könyv népszerűsítését szolgálja.

SALLAI ISTVÁN